

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 7 lutego 2023 r.

BADK.DPK.133.166.2022

P10-89/22	Data wpływu petycji 23 grudnia 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 7 lutego 2023 r.

USTAWA O IZBACH LEKARSKICH

TEMAT

**UMOŻLIWIENIE MAŁŻONKOWI, WSTĘPNYM, ZSTĘPNYM,
RODZEŃSTWU, POWINOWATEMU W TEJ SAMEJ LINII LUB STOPNIU,
OSOBIE POZOSTAJĄCEJ W STOSUNKU PRZYSPOBIENIA
ORAZ JEJ MAŁŻONKOWI,
A TAKŻE OSOBIE POZOSTAJĄCEJ WE WSPÓLNYM POŻYCIU
WYSTĘPOWANIA W ROLI PEŁNOMOCNIKA POKRZYWDZONEGO
W POSTĘPOWANIU W PRZEDMIOCIE ODPOWIEDZIALNOŚCI
ZAWODOWEJ LEKARZY**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Krzysztof Śnioszek.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany art. 57 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich, w celu umożliwienia małżonkowi, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu, powinowatemu w tej samej linii lub stopniu, osobie pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi, a także osobie pozostającej we wspólnym pożyciu występowania w roli pełnomocnika pokrzywdzonego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji podnosi, że ustawa o izbach lekarskich umożliwia ustanowienie przez pokrzywdzonego nie więcej niż dwóch pełnomocników spośród lekarzy, adwokatów lub radców prawnych. Zdaniem autora petycji w polskich realiach ustanowienie dla pokrzywdzonego pełnomocnika w osobie lekarza jest praktycznie niemożliwe, z uwagi na występującą w tym środowisku specyficzną pojętą solidarność zawodową.

Jeśli zatem osobom bliskim pokrzywdzonemu, wymienionym w art. 57 ust. 3 ustawy o izbach lekarskich, przyznano w razie śmierci pokrzywdzonego możliwość wykonywania jego praw w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy, to uzasadniony jest postulat zawarty w petycji.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1342) w **art. 57** stanowi, że pokrzywdzonym jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przewinienie zawodowe (ust. 1).

Pokrzywdzony może ustanowić nie więcej niż dwóch pełnomocników spośród lekarzy, adwokatów lub radców prawnych (ust. 2).

W razie śmierci pokrzywdzonego jego prawa w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy, w tym prawo dostępu do informacji medycznej oraz dokumentacji medycznej, może wykonywać małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu (ust. 3).

W przypadku gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach, o których mowa w ust. 3, powinien pouczyć o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich (ust. 4).

Zgodnie z **art. 78** ustawy o izbach lekarskich - sprawy w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy rozpoznają okręgowe sądy lekarskie i Naczelny Sąd Lekarski (ust. 1). Właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji jest okręgowy sąd lekarski izby lekarskiej, której obwiniony jest członkiem w chwili wszczęcia postępowania (ust. 2). Naczelny Sąd Lekarski: rozpoznaje odwołania od orzeczeń okręgowych sądów lekarskich; rozpoznaje zażalenia na postanowienie, o którym mowa w art. 77 ust. 1; orzeka o wznowieniu postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy (ust. 4).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Odpowiedzialność zawodowa jest nieodłącznym elementem ryzyka związanym z wykonywaniem zawodu lekarza. Osoby wykonujące zawody zaufania publicznego, w tym lekarze, zobowiązane są do przestrzegania zarówno obowiązującego prawa, jak i uchwał i kodeksów etycznych uchwalanych przez ich samorzady (D. Karkowska, *Zawody medyczne*, Warszawa 2012, s. 289). Pieczę nad wykonywaniem zawodu lekarza zgodnie z zasadami etyki zawodowej sprawuje samorząd lekarski. (...) Przewinienie zawodowe, za które lekarz może być pociągnięty do odpowiedzialności zawodowej, może jednocześnie skutkować odpowiedzialnością karną lub dyscyplinarną. Oznacza to, że czyn lub zaniechanie lekarza, które mogą stanowić przewinienie zawodowe, mogą jednocześnie stanowić podstawę odpowiedzialności karnej lub dyscyplinarnej¹.

Przepis art. 55 ustawy o izbach lekarskich wskazuje, że postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej obejmuje czynności sprawdzające, postępowanie wyjaśniające, postępowanie przed sądem lekarskim oraz postępowanie wykonawcze, wskazując jednocześnie, jakie są cele postępowania sprawdzającego oraz postępowania wyjaśniającego².

Pierwsze dwa etapy postępowania są czynnościami przygotowawczymi, których głównym celem jest ustalenie, czy działanie lub zaniechanie lekarza może stanowić przewinienie zawodowe. Postępowanie sprawdzające i postępowanie wyjaśniające prowadzi rzecznik dyscyplinarny. Efektem postępowania wyjaśniającego może być wydanie przez rzecznika dyscyplinarnego: 1) postanowienia o przedstawieniu lekarzowi zarzutów, 2) postanowienia o umorzeniu postępowania³.

Stronami postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarza są, co

¹ Berezowski Jakub, Malinowski Przemysław, Ustawa o izbach lekarskich. Komentarz, LexisNexis 2013.

² M. Nawrocki, Ustawa o izbach lekarskich. Komentarz, [w:] K. Flaga-Gieruszyńska (red.), Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych. Wyd. 2, Warszawa 2020.

³ Berezowski Jakub, Malinowski Przemysław, Ustawa o izbach lekarskich. Komentarz, LexisNexis 2013.

do zasady, pokrzywdzony oraz lekarz, którego dotyczy postępowanie, lub obwiniony. Na etapie postępowania przed sądem lekarskim w charakterze strony występuje także rzecznik odpowiedzialności zawodowej. Osobą pokrzywdzoną na gruncie art. 57 ust. 1 ustawy o izbach lekarskich jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przewinienie zawodowe. Obwinionym jest co do zasady lekarz, wobec którego w toku postępowania wyjaśniającego rzecznik odpowiedzialności zawodowej wydał postanowienie o przedstawieniu zarzutów lub przeciwko któremu skierował do sądu lekarskiego wniosek o ukaranie⁴.

Rozważając kwestię pełnomocnictwa należy zwrócić uwagę na regulacje prawne pełnomocnictwa w innych dziedzinach prawa. Kodeks postępowania cywilnego w szerokim zakresie reguluje pełnomocnictwo procesowe, dopuszczając do działania w charakterze pełnomocnika procesowego osób fizycznych prócz adwokata liczne grono osób. Według art. 87 § 1 k.p.c. w grę wchodzi zarówno osoby występujące w tym samym postępowaniu jako współuczestnicy sporu, jak i osoby pozostające w określonym stosunku prawnym - w sferze praw majątkowych - z osobą reprezentowaną (osoby sprawujące zarząd majątku lub interesów strony i osoby pozostające ze stroną w stałym stosunku zlecenia). Niezależnie od tego rodzaju więzi prawnych ustawodawca dopuszcza w charakterze pełnomocników osoby, które łączą ze stroną więzi o charakterze prawnorodzinnym, jak małżeństwo i pokrewieństwo. Jeżeli chodzi o ten krąg osób, jest rzeczą charakterystyczną, że ustawodawca nie ograniczył rodzaju spraw, w których osoby te mogą być pełnomocnikami strony, podobnie jak w odniesieniu do adwokata. Ograniczenia natomiast natury przedmiotowej dotyczą osoby sprawującej zarząd majątku lub interesów strony oraz osoby pozostającej ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia⁵.

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego - strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika (§ 1). Osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu (§ 2). Natomiast art. 88 precyzuje, że pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny lub radca Prokuratury Generalnej RP. Pełnomocnika z urzędu wyznacza prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy.

⁴ J. Węglińska, Realizacja bezpieczeństwa prawnego w instytucji odpowiedzialności lekarza za błąd medyczny, Warszawa 2022.

⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 1978 r., III CZP 43/78.

Udział pełnomocnika w procesie karnym reguluje art. 87, stanowiąc regułę, że strona inna niż oskarżony (podejrzany) może ustanowić pełnomocnika. Uprawnienie to nie jest związane z potrzebą wykazywania, że interes tej strony (może to być pokrzywdzony w postępowaniu przygotowawczym, oskarżyciel posiłkowy, prywatny, a także podmiot z art. 91b w zakresie w nim wskazanym) wymaga udziału pomocnika prawnego w toku postępowania. Stylistyka tego przepisu (§ 1) wskazuje, że chodzi tu o pełnomocnika ustanowionego przez stronę, a nie przydzielonego z urzędu. Jednak z uwagi na treść art. 88 i zawarte tam odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 78 możliwe jest także ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla innej niż oskarżony strony procesowej. (...)

Uczestnikiem postępowania nieposiadającym statusu strony procesowej, która może (po spełnieniu warunku wykazania interesu w postępowaniu) ustanowić pełnomocnika, może być udzielający poręczenia majątkowego, pokrzywdzony, który w postępowaniu sądowym nie występuje jako strona, a nawet świadek lub biegły, którzy nie są zastępowani przez takiego pełnomocnika przy czynnościach dowodowych, np. przy składaniu zeznań czy wydawaniu opinii, lecz otrzymują profesjonalne wsparcie w przypadkach, gdy ich interes w postępowaniu (jako uczestników tego postępowania) tego wymaga. Prawo do pełnomocnika ustawa przyznaje też np. osobie podejrzanej (dopóki nie nastąpi zmiana jej statusu prawnego na podejrzanego po przedstawieniu zarzutu lub przesłuchaniu w charakterze podejrzanego), osobie, która rości sobie prawa do przedmiotów zabezpieczonych w trakcie postępowania, a także podmiotowi zobowiązanemu, o którym mowa w art. 91a⁶.

W postępowaniu administracyjnym, Kodeks postępowania administracyjnego w art. 33 § 1 nie ogranicza kręgu osób, które mogą być pełnomocnikami stron, ani też nie określa rodzaju spraw, w których pełnomocnikami mogą być określone podmioty, jak czyni to art. 87 k.p.c. Pełnomocnikiem strony może być zatem zarówno osoba fizyczna, która ma odpowiednie kwalifikacje zawodowe i, działając jako pełnomocnik, wykonuje swój zawód, np. adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego, jak i osoba, która nie posiada odpowiednich kwalifikacji ani przygotowania zawodowego, w tym członkowie najbliższej rodziny lub domownik strony (art. 33 § 4).

Przepisy szczególne mogą jednakże ograniczać krąg osób, które można ustanowić pełnomocnikami w określonej kategorii spraw administracyjnych. Na przykład zgodnie z art. 236 ustawy prawo własności przemysłowej pełnomocnikiem strony w postępowaniu

⁶ Dudka Katarzyna (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. II, WKP 2020.

przed Urzędem Patentowym w sprawach związanych z dokonywaniem i rozpatrywaniem zgłoszeń oraz utrzymywaniem ochrony wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, (...) może być tylko rzecznik patentowy, chyba że stroną jest osoba fizyczna, wówczas pełnomocnikiem może być również współuprawniony, a także rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia. Dla osób niemających miejsca zamieszkania lub siedziby na obszarze Polski art. 236 prawa własności przemysłowej ustanawia przymus działania za pośrednictwem rzecznika patentowego, adwokata lub radcy prawnego. Zob. uzasadnienie wyroku TK z 21.05.2002 r., K 30/01, OTK-A 2002/3, poz. 32, w którym Trybunał orzekł, że: „Art. 236 ust. 1 i 3 ustawy z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 508) jest zgodny z art. 32 ust. 1 i art. 65 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”⁷.

INFORMACJE DODATKOWE:

Ostatnie nowelizacje przepisów krajowych idą w kierunku poszerzania uprawnień dostępu pacjenta i osób z nim spokrewnionych do danych chronionych tajemnicą lekarską w procesie dochodzenia odpowiedzialności cywilnej i zawodowej za błędy wyrządzone przy leczeniu. Warto przytoczyć nową podstawę prawną wglądu w dokumentację medyczną zmarłego pacjenta w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy, wprowadzoną od dnia 1 stycznia 2010 r., przez ustawę z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich. Na podstawie art. 57 ust. 3 u.i.l. w razie śmierci pokrzywdzonego jego prawa w postępowaniu o odpowiedzialności zawodowej lekarzy, w tym prawo dostępu do informacji medycznej oraz dokumentacji medycznej, może wykonywać małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu. W przypadku gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o tych osobach, powinien pouczyć o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich⁸.

OPRACOWAŁA

Joanna Maria Leśniarek

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

⁷ Jaśkowska Małgorzata, Wilbrandt-Gotowicz Martyna, Wróbel Andrzej, Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania administracyjnego, LEX/el. 2022.

⁸ Zimna Tamara, Udostępnienie dokumentacji medycznej małżonkowi zmarłego. Glosa do wyroku WSA z dnia 13 lipca 2010 r., II SAB/Rz 29/10.